

NIKŠA PETRIĆ

Vrisak bb
HR – 21.450 HVAR

PRETPOVIJEST DUBROVNIKA

UDK 902.2»63«:903 (36:497.5)
Stručni rad

Dubrovačko područje, prema dosadašnjem arheološkom kontekstu nalazi se između dva vrlo značajna jadranska pretpovijesna lokaliteta – Gudnje kod Stona na poluotoku Pelješcu i Spile kod Perasta u Boki kotorskoj. Pretpostavke naših arheologa o pretpovijesnom naselju Dubrovnika pokazale su se točnima. Tako je već 1956. god. I. Marović iznio sažeto mišljenje da se na mjestu Dubrovnika mogla nalaziti pretpovijesna gradina na onome mjestu gdje je bila najstarija jezgra oko koje se kasnije razvio Raguzij. Đ. Basler je 1960.god. iznio mišljenje da se na mjestu Dubrovnika moglo nalaziti ilirsko naselje. Nalazi s područja katedrale učinile su te pretpostavke realnima. Godine 1997. I. Žile napravio je izrazit pomak u promišljanju razvoja pretpovijesnog, antičkog i kasnoantičkog naselja Dubrovnika opisujući relevantne arheološke nalaze u području grada.

Ključne riječi: Dubrovnik, arheologija, pretpovijest.
Key words: Dubrovnik, archaeology, prehistory.

»Uvod u prehistoriju dubrovačkog područja«, rad iz 1981. godine u kojem sam prikazao pretpovijesne nalaze iz pećine Močilje i Viline pećine (Ombla) u Rijeci dubrovačkoj, od neolitika do brončanog doba, prvi je prikaz starije pretpovijesti dubrovačkog područja (PETRIĆ 1981). S nalazima od konca neolitika, eneolitika i brončanog doba, od kojih su neki vrlo karakteristični za ta razdoblja, istaknuli smo neke posebnosti osobito na temu eneolitika i ranog brončanog doba i stavili ih u kontekst razmatranja tih razdoblja u pretpovijesti jadranskog prostora te tako potaknuli da pretpovijest dubrovačkog područja uđe u razmatranja o jadranskoj pretpovijesti od strane naših arheologa.

Tako je već 1983. godine B. Čović u sklopu razmatranja eneolitika i ranog brončanog doba jadranskog područja uzeo u razmatranje nalaze iz Viline i pećine Močilje, a 1991. godine pri razradi žlijebljene keramike s konca eneolitika, koje sam kao poseban keramički izraz postavio i izdvojio upravo u tom članku, on je još cjelovitije razradio (ČOVIĆ 1983; 1991). I to je, daljnjim radom naših arheologa, već postala normalna konstanta u poimanju jadranskog eneolitika, pa je danas lakše uočavati i novije takve nalaze s ostalih nalazišta.

Zatim je Š. Batović 1988. godine u cjelovitijem osvrtu, odnosno prikazu dubrovačke pretpovijesti, od neolitika do antičkog razdoblja, za razdoblja neolitika, eneolitika i brončanog doba u potpunosti uzeo u obzir nalaze iz pećina Močilje i Viline razmatrajući ih u kontekstu jadranske pretpovijesti s nekim dobrodošlim napomenama (BATOVIĆ 1988). To je istom nadopunio svojim

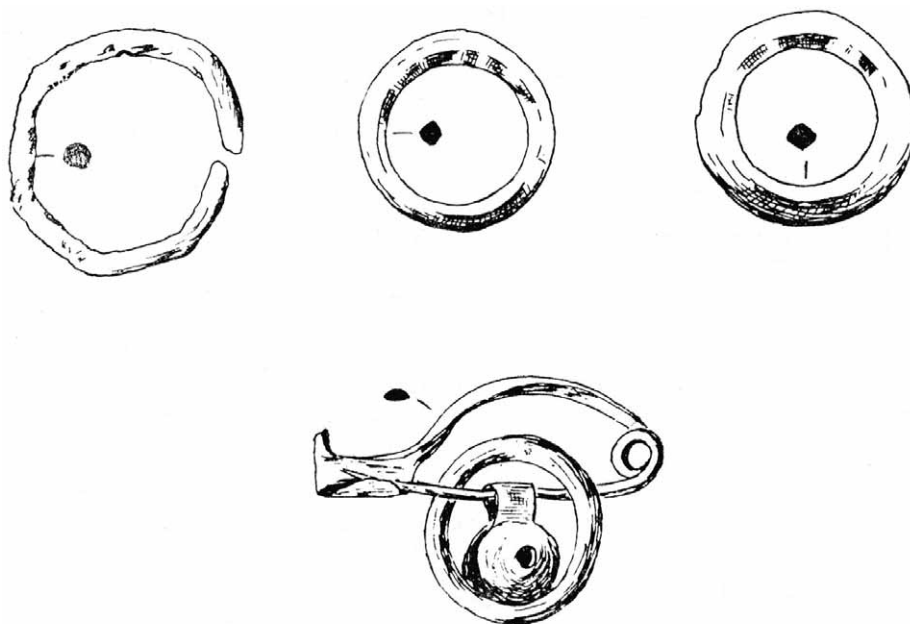
opservacijama i Z. Marković, a spominju se potom i kod drugih arheologa, na temu eneolitika i brončanog doba (MARKOVIĆ 1988).

Ovime sam samo osnovno htio naznačiti kao primjer sadržaj dubrovačke pretpovijesti, a budući da do sada nije nikad bilo arheološki sustavno istraživano, ipak smo i sa sekundarno dosad nađenim nalazima iz spilje Močilje i Viline pećine iz tridesetih godina 20. st., arheološki ih sistematiziravši, ostvarili prilog i ispunili poznavanje ovog dijela jadranske obale, koji do tada nije bio razmatran u našoj pretpovijesnoj arheologiji, a sada je postao korporativni dio sklopa jadranske pretpovijesti, osobito iz razdoblja eneolitika i brončanog doba.

Dakle, o pretpovijesti dubrovačkog područja možemo zasad reći nekoliko bitnijih napomena.

Dubrovačko područje, prema dosadašnjem arheološkom kontekstu nalazi se između dva vrlo značajna jadranska pretpovijesna lokaliteta – Gudnje kod Stona na poluotoku Pelješcu i Spile kod Perasta u Boki kotorskoj. Obje spilje, osobito Gudnja, dale su nalaze iz cijelog razdoblja neolitika, eneolitika i brončanog doba. Kompleksni sadržaj neolitika pećine Gudnje, uz one Nakovane i Vele spile na otoku Korčuli te hvarskih spilja, pokazuju osebujni kulturni kvalitet dalmatinskog neolitika o čemu će se tek meritornije moći raspravljati u kontekstu jadranskog i mediteranskog neolitika, tog značajnog razdoblja u razvoju europske civilizacije (MARIJANOVIĆ 2005). Spila kod Perasta posebno je zanimljiva, pored ostalog, kao primjer nalazišta hvarske kulture mlađeg neolitika i njene difuzije na južnom Jadranu. S tim prostornim relacijama i poznavanjem arheološkog sadržaja tih nalazišta, može se pretpostaviti i sadržajnost sličnih nalaza u pretpovijesti dubrovačkog područja, pa je to opravdano očekivati ovdje s budućim arheološkim istraživanjima.

S nalazima iz Viline i pećine Močilje bitno se upotpunjuje pretpovijest ovog dijela jadranske obale. Nalazi iz ovih pećina pokazuju tradicije s konca neolitika i daju osobito značajne podatke iz eneolitika.

Slika 1 – Figure 1

Slika 2 – Figure 2

Slika 3 – Figure 3

Danas smo, u poznavanju eneolitika s definiranjem nakovanske kulture još od 1976. godine te žlijebljene keramike i drugih nijansi eneolitičkog razdoblja, a što su potvrdili i potvrđuju novi nalazi te s ostalim primjerima eneolitičkih izraza, čemu su bitno doprinijeli i nalazi iz spomenutih nalazišta s dubrovačkog područja, bitno razradili eneolitičko razdoblje jadranske pretpovijesti, a što nije bilo poznato do 1976. godine (PETRIĆ 1976; 1981). Također su značajni nalazi iz ranog brončanog doba te ostali nalazi iz tog razdoblja.

Tako su nalazi iz pećine Močilje i Viline pećine zasada pokazatelji najranije pretpovijesti ovog područja u samoj blizini grada Dubrovnika. Nalazi kasnog brončanog doba iz Cavtata i Osojnika upotpunjuju ta ranija razdoblja dubrovačke pretpovijesti.

Željezno doba dubrovačkog područja nešto je bolje poznato zahvaljujući radovima A. Evansa, I. Marovića, P. Lisičara, Š. Batovića i B. Marijana (LISIČAR 1963; BATOVIĆ 1988; MARIJAN 2001).

Za brončanog doba oblikuju se gradine kao urbani počeci kasnijeg formiranja gradova, pa to ovdje naglašavamo kao arheološki element važan za početke grada Dubrovnika. Zabilježene su u okolici grada Dubrovnika, a sačuvani toponimi kao Gradac zorno očituju starije tradicije ovog prostora. Zsigurno da je na gradskoj dominanti Dubrovnika bila gradina od početka željeznog doba.

Ako se usredotočimo na uže područje grada Dubrovnika, a to je područje od Rijeke dubrovačke do Cavtata, vidjet ćemo da su na tom prostoru kroz povijest opstojale i opstojale dvije urbane cjeline, Epidaur, Cavtat i Dubrovnik.

Naime, u nizu priobalnih naselja uzduž jadranske obale Hrvatske, naseljenih već od pretpovijesti, možemo spomenuti Cavtat gdje se počeci Epidaure mogu zasad promatrati od kasnog brončanog doba (DRECHSLER-BIŽIĆ 1982). Izvršna luka na jadranskom pravcu plovidbe sigurno je omogućila i samu naseljenost tog prostora.

Slika 4 – Figure 4

Zatim, Dubrovnik o kojem ovdje pišem, pa Ston te bi i sam položaj grada Korčule, pretpostaviti je, bio naseljen u pretpovijesti s obzirom na pretpovijesne nalaze s njegovih otočića i bliže okolice te na položaj Korčule na plovidbenom putu.

Pretpovijesni nalazi s područja grada Hvara dobro su poznati, a također i Farosa (PETRIĆ 1998). Zatim Split i Trogir, a nedavno su utvrđeni i pretpovijesni nalazi u Vranjicu (RADIĆ-ROSSI 2008). Prapovijesni nalazi nađeni su i u Šibeniku, a osobito u Zadru, pa se smatra da je pretpovijesni areal Zadra bio kao antički. Zatim još Krk, Osor, Pula, Rovinj i Poreč koji su svi naši značajni jadranski gradovi naseljeni još od pretpovijesti (PETRIĆ 2003).

Za obalno područje Istre svakako je karakteristična naseljenost od pretpovijesti i manjih mjesta, uglavnom poluotočica kako je to lijepo prikazala kolegica Kristina Mihovilić (1995). Geomorfološki je karakteristično za većinu ovih nalazišta da su to poluotoci s dobrim lukama. Dakle, izrazito se očituje da je već od rane pretpovijesti uzmorska naseljenost hrvatske obale bila vrlo intenzivna.

Ovaj nešto veći ekskurs napravio sam da bih u tom kontekstu naglasio i prikazao lakše razumijevanje za pretpovijesne početke grada Dubrovnika, a s obzirom na njegove geomorfološke karakteristike i nautička svojstva, što je ovaj prostor kroz povijest uvijek činilo značajnim, htio sam naglasiti da je već u pretpovijesti Dubrovnik bio važna luka na plovidbenom putu uzduž hrvatske obale.

Za antičko razdoblje grada u tom smislu su vezani značajni radovi kap. A. Ničetića (1996).

Svojedobne pretpostavke naših arheologa o pretpovijesnom naselju Dubrovnika pokazale su se točnima. Tako je već 1956. god. I. Marović iznio sažeto mišljenje da se na mjestu Dubrovnika mogla nalaziti pretpovijesna gradina na onome mjestu gdje je bila najstarija jezgra oko koje se kasnije razvio Raguzij (MAROVIĆ 1956). Đ. Bosler je 1960. god. iznio mišljenje da se na mjestu Dub-

Slika 5 – Figure 5

rovnika moglo nalaziti ilirsko naselje (BASLER 1960). Nalazi s područja katedrale učinile su te pretpostavke realnima (STOŠIĆ 1988). Godine 1997. I. Žile napravio je izrazit pomak u promišljanju razvoja pretpovijesnog, antičkog i kasnoantičkog naselja Dubrovnika opisujući relevantne arheološke nalaze u području grada (ŽILE 1997; 2000).

Koncem 19. st. zabilježeni su, uopćeno, podaci o nalazima tumula, odnosno grobovi sa žarama na sjeverozapadnoj strani predjela Gradac, koji se nalaze na zapadnoj strani grada izvan zidina, a kojemu i sam naziv ukazuje na gradinski objekt (ŽILE 1997: 102).

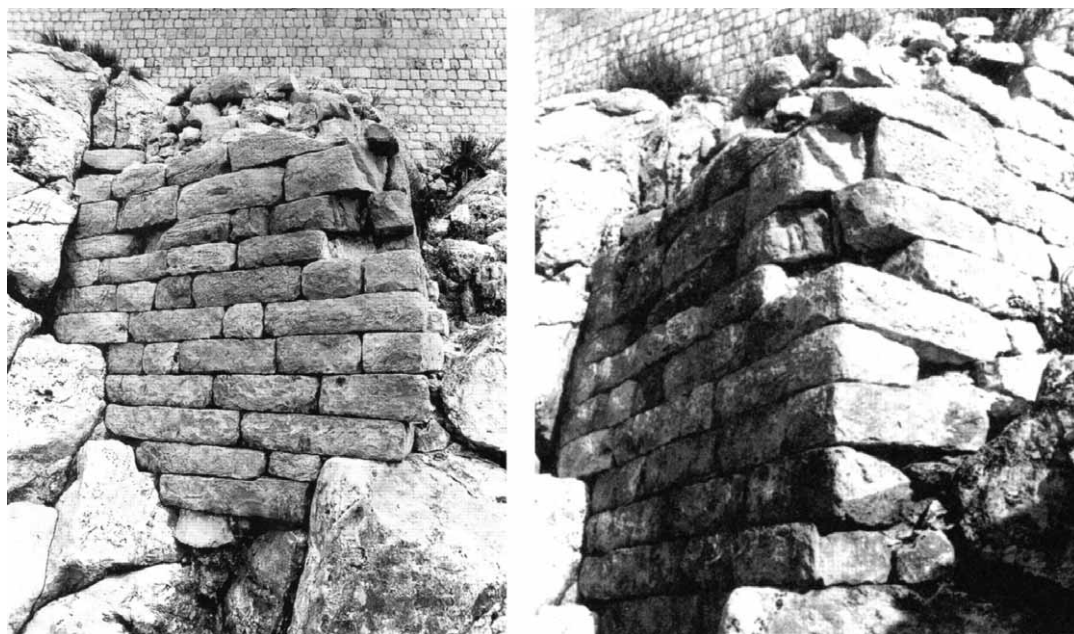
Osobito su zanimljivi željeznodobni nalazi na Lokrumu. Godine 1927. bila su nađena dva groba s priložima, a sačuvana pracetosoidna fibula s alkama i privjescima datira te nalaze u 6.–5. st. pr. Krista (BATOVIĆ 1988: 62, Sl. 11). Tumuli, odnosno ukopi na otoku ispred naselja imaju svoje analogije s Hvarom gdje se na Paklenim otocima ispred grada nalazi skupina tumula koji su pripadali pretpovijesnom naselju grada Hvara. Prema tome je razložno da su grobovi s Lokruma pripadali stanovnicima pretpovijesnog naselja na mjestu grada Dubrovnika.

Izuzetno je zanimljiv nalaz i podatak, potom zaboravljen, kako ga je ukratko zabilježio M. Nikolanci 1973. god.: »*Ima nalaza koji još nisu objavljeni ni poznati, npr. jedan mali arhajski brončani kouros nađen pred nekoliko godina u Dubrovniku.*« (NIKOLANCI 1966: 112, bilj. 118). Vjerojatno je riječ o nalazu iz 6. st. pr. Kr., koji bitno upotpunjuje dubrovačku pretpovijest.

Zatim je tu i sačuvani komad zida koji se nalazi između bastiona sv. Spasitelja i sv. Stjepana, koji je po tehnici gradnje tipičan helenistički zid 3.–2. st. pr. Krista i pokazatelj je fortificiranosti ilirskog naselja grada Dubrovnika (ŽILE: 1997: 104–105, 120, 121).

Ipak, zasad su najkonkretniji arheološki nalazi helenističkih novaca kod katedrale u području gradinske dominante Dubrovnika, koji potvrđuju da je tu postojalo naselje u 4.–3. st. pr. Krista, a i prije. Prema I. Mirniku to su novci Apolonije, Dirahija i Epira iz 3. st. pr. Krista, zatim Filipa V. (220.–178.) te ilirskih vladara Gencija (197.–168.) i Baleja (167.–135.) iz 2. st. pr. Krista (MIRNIK 1997: 248–258). Novci su kod katedrale dospjeli slijevanjem.

Za nadopunu poznavanja pretpovijesti Dubrovnika nedavno je objavljen jedan, za našu temu, izuzetno zanimljiv arheološki nalaz. Nađen je prilikom arheoloških istraživanja u vrtu Osnovne škole Marina Getaldića, u ulici Miha Pracata 1986.–1988. godine (MENALO 2004: 253, 255, 268, Sl. 7).

Slika 6 – Figure 6

Riječ je o ulomku posude dimenzija 11 x 11 x 0,3–0,5 cm, tj. dijelu trbuha posude s donjim dijelom drške. Na crnoj, sjajnoj podlozi kvalitetno je naslikan u oker crvenoj boji muški lik u pokretu (sačuvan torzo, lijeva ruka i lijeva noga), koji lijevom rukom drži plašt. Autorica smatra da je fragment dio skyphosa i datira ga u 4. st. pr. Krista. Muškarac na dubrovačkom fragmentu predstavlja nagog mladića koji plašt pridržava lijevom rukom, a prebačen mu je preko desne i predstavlja desnu stranu scene izmjene ponuda. S lijeve strane nalazi se djevojka odjevena u hiton, koja stoji ili sjedi i u phiali nešto nudi, kao voće na pelike 2.

Za dubrovački fragment donosimo dvije analogije tog prikaza na dvije protoapulske pelike iz mjesta Pisticci u istočnoj Lukaniji u Apuliji (Lo PORTO 1973: 166, 180, T. XVI, 1; T. XXXII, 3, 4). Te karakteristične scene i ove protoapulske pelike datiraju se u razdoblje 380.–370. g. pr. Krista. Pelike 2 datira se u 380.–370. g. pr. Krista, a pelike 1 oko 380. g. pr. Krista.

Međutim, kod dubrovačkog fragmenta pitanje je ručke, koja bi nam trebala pomoći u određivanju vrste posude kojoj pripada taj fragmenat. Na fragmentu je sačuvan donji dio ručke, i to negdje po sredini trbuha posude. Kod pelike ručke stoje okomito i izlaze iz ramena posude, a kod kratera ručke su u gornjem dijelu i izrazito su deblje. Fragment zasigurno ne pripada skyphosu, budući da su mu ručke vodoravno pri obodu posude ili negdje niže. Prema položaju ove ručke koja ne ide okomito nego je vodoravno položena, najprije bi odgovaralo tipu hydrie, osobito po položaju na trbuhu posude.

Nama je ovdje bitno da smo mogli dubrovački fragment usporedno likovno odrediti i omogućiti preciznu dataciju u 380.–370. g. pr. Krista, što nam se ipak čini najvažnijim.

Ova keramika s početka 4. st. pr. Krista ujedno je, uz nalaze helenističkih novaca, pokazatelj komunikativnosti i trgovine pretpovijesnog naselja Dubrovnika i funkcioniranja luke tog naselja na jadranskom pomorskom putu.

Dakle, može se smatrati zasigurnim da je na prostoru historijske jezgre Dubrovnika postojalo željeznodobno naselje kojega se pripadni nalazi s Lokruma datiraju u 6.–5. st. pr. Krista. Nalazi u prostoru povijesne jezgre grada, keramike s početka 4. st. pr. Krista, novaca iz 3.–2. st. pr. Krista i helenističkog zida iz 3.–2. st. pr. Krista, pokazuju da je to bilo značajno naselje i luka na pomorskom putu Jadranskim morem. Taj se značaj nastavlja i kroz antičko, a osobito kasnoantičko razdoblje.

Dakako, arheološke potvrde koje smo iznijeli o pretpovijesnom naselju Grada svakako su kvalitetan i višeznačan doprinos poznavanju urbanog kontinuiteta i kulturno-povijesnog značaja znamenitog grada Dubrovnika.¹

POPIS SLIKA LIST OF FIGURES

Sl. 1 – Nalazi s Lokruma, 6.–5. st. pr. Krista.

Fig. 1 – Finds from Lokrum, 6th–5th c. BC.

Sl. 2 – Protoapulaska pelike (Pisticci), oko 380. g. pr. Krista.

Fig. 2 – Proto-Apulian *pelike* (Pisticci), c. 380 BC.

Sl. 3 – Proto-Apulian *pelike* (Pisticci), c. 380–370 BC.

Fig. 3 – Protoapulaska pelike (Pisticci), oko 380.–370. g. pr. Krista.

Sl. 4 – Protoapulaska pelike, scena izmjene ponuda.

Fig. 4 – Proto-Apulian *pelike*, a scene depicting offer exchange.

Sl. 5 – Dubrovački fragment, 380.–370. g. pr. Krista.

Fig. 5 – Dubrovnik fragment, 380–370 BC.

Sl. 6 – Helenistički zid između bastiona sv. Stjepana i sv. Spasitelja, 3.–2. st. pr. Krista.

Fig. 6 – Hellenistic wall between the tower of St Stephen and St Savior, 3rd–2nd c. BC.

LITERATURA

BASLER, Đ. 1960 – Jedan stari zid dubrovačke tvrđave. *Beritićev zbornik*. Dubrovnik, 1960 1960.

BATOVIĆ, Š. 1988 – Osvrt na područje Dubrovnika u prapovijesti. Zusammenfassung: Rückblick auf das Gebiet von Dubrovnik in der Urgeschichte. *IzdHAD*, 12, 1988: 51–77.

BATOVIĆ, Š. 1988 – Konavle u prapovijesti. *Konavoski zbornik* (Dubrovnik), 2, 1988: 13–148.

ČOVIĆ, B. 1983 – Regionalne grupe ranog brončanog doba. *PJZ*, 4, 1983.

ČOVIĆ, B. 1991 – Eneolitska žlijebljena keramika na istočnoj jadranskoj obali i njenom zaleđu. Zusammenfassung: Kupferzeitliche gerillte Keramik an der Ostküste der Adria und in ihrem Hinterland. Zbornik radova posvećenih akademiku Alojzu Bencu. *PosIzdCBI*, knj. 95, *Odjeljenje društvenih nauka*, knj. 27/1991: 67–78

1 Drago mi je što će ovaj članak biti u svesku »Vjesnika AMZ« posvećenog dragoj prijateljici i kolegici Dubravki Balen Letunić, inače Konavoki. S posebnim sjećanjem

na hvarska ljetna druženja zajedno sa Zdenkom i Joem na Križnom ratu.

- DRECHSLER-BIŽIĆ, R. 1982 – Ostava kasnog brončanog doba iz okolice Cavtata. Résumé: Dépôt de l'âge du bronze récent provenant des environs de Cavtat. *ARadRaspr*, 8–9, 1982: 63–73 +1 T.
- LISIČAR, P. 1963 – Prilozi poznavanju Epidaura. Riassunto: Osservazioni sulle iscrizioni greche in Dalmazia. *RadFilZad*, 4/1962–63: 5–13.
- Lo PORTO, F.G. 1973 – Civiltà indigena e penetrazione greca nella Lucania orientale. *MAAL*, 48/1973, *Serie miscellanea*, 1–3.
- MARIJAN, B. 2001 – Željezno doba na južnojadranskom području. Summary: The Iron Age of the Southern Adriatic area (Eastern Herzegovina, Southern Dalmatia). *VAHD*, 93/2001: 7–221.
- MARIJANOVIĆ, B. 2005 – Gudnja, višeslojno papovijesno nalazište. Dubrovnik, 2005.
- MARKOVIĆ, Z. 1988 – O nekim kronološkim pitanjima eneolitičkih i brončanodobnih kultura južne Dalmacije i njezina zaleđa. Zusammenfassung: Zu einigen chronologischen Fragen der eneolithischen und bronzezeitlichen Kulturen Süddalmatiens und seinen Hinterlandes. *IzdHAD*, 12, 1988: 79–88.
- MAROVIĆ, I. 1956 – Arheološka istraživanja u okolici Dubrovnika. *Anali Historijskog instituta u Dubrovniku* (Dubrovnik), 4–5/1956: 9–30.
- MENALO, R. 2004 – Nalazi stambene arhitekture (13.–17.st.) u Dubrovniku u svjetlu arheoloških istraživanja. Summary: Residential architecture finds in Dubrovnik in the light of archaeological research. (From the 13th to the 17th centuries). *Zbornik Dubrovačkih muzeja* (Dubrovnik), 1, 2004: 253–281.
- MIHOVILIĆ, K. 1995 – Školjić (Funtana) i tragovi prapovijesnih obalnih i otočnih lokaliteta Istre. Hill-fort on Isle of Školjić, Bronze Age pottery. *HistArch*, 26/1995: 28–58.
- MIRNIK, I. 1997 – Nalazi antičkog novca u Dubrovniku. *Dubrovnik*, NS, 8/1997, 4: 248–258.
- NIČEVIĆ, A. 1996 – *Povijest dubrovačke luke*. Dubrovnik, 1996.
- NIKOLANCI, M. 1966 – Arhaiski import u Dalmaciji. Résumé: Importations archaïques (grecques) en Dalmatie. *VAHD*, 68/1966 (1973): 89–118.
- PETRIĆ, N.
– 1976. Prehistorijske kulture Pelješca. *Pelješki zbornik* (Dubrovnik-Korčula), 1/1976: 295–311.
– 1979. Hvarski tumuli. Résumé: Tumuli de Hvar. *VAHD*, 72–73/1979: 67–78.
– 1981. Uvod u prehistoriju dubrovačkog područja. Summary: An introduction into the Prehistory of the Dubrovnik Region. *VAMZ*, 3.s., 14/1981: 1–9.
– 1984. Vilina pećina. *Dubrovački horizonti* (Zagreb), 24/1984.
– 1998. Pretpovijest Pharosa. Summary: The pre-history of Pharos. *RadFilZad*, 36 (23)/1998: 23–32.
– 2003. Pretpovijest jadranskih gradova Hrvatske. *HistAnt*, 11/2003.
– 2005. Razmatranja o dubrovačkoj pretpovijesti. *ObHAD*, 47/2005, 2: 14.
- PERKIĆ, D. 2005 – Prapovijesni lokaliteti na području Župe dubrovačke. Prehistoric Localities in Župa dubrovačka Area. *ObHAD*, 47/2005, 2: 14.
- RADIĆ-ROSSI, I. 2008 – Arheološka baština u podmorju kaštelanskog zaljeva. Summary: The underwater archaeological heritage in the Kaštela Bay. *ArAdriatica*, 2/2008: 489–506.
- STOŠIĆ, J. 1988 – Prikaz nalaza ispod katedrale i Bunićeve poljane u Dubrovniku. Summary: A review of finds under the Cathedral and Bunićeva poljana in Dubrovnik. *IzdHAD*, 12, 1988: 15–38.
- ŽILE, I. 1997 – Naselje prije Grada. *Dubrovnik* (Dubrovnik), 1, 1997.

ŽILE, I. 1999–2000 – Arheološki nalazi unutar perimetra povijesne jezgre grada Dubrovnika. Summary: Archaeological finds within the historical nucleus of the city of Dubrovnik. *OpA*, 24–25/1999–2000: 337–346.

SUMMARY

THE PREHISTORY OF DUBROVNIK

The author reports on the Prehistory of Dubrovnik and describes finds from the historical urban core of the city and its nearest surroundings. It is believed that there was a prehistoric hill fort on an elevated position in the part of the city that had developed earliest; the settlement developed down the northeastern slopes, towards the harbor that entered deeper into the area of the city in that period.

Grave finds from the site of Gradac, just outside the city to the west, were also part of this prehistoric settlement in the area of modern Dubrovnik. In this context, the finds from the island of Lokrum are interesting. Two prehistoric graves with grave goods consisting of fibulae, pendants and s were found there in 1927. Precisely the pre-ceroid fibula from the 6th–5th c. BC gives the date for this find. These graves (tumuli) on the island off the coast where the prehistoric Dubrovnik settlement had developed show the affiliation of the island to the settlement. A similar example exists in Hvar: on the Paklenski Island off the coast there is a group of tumuli, eight of which were excavated. These tumuli were affiliated with the area of the prehistoric settlement on the territory of modern Hvar.

The author analyzes a pottery fragment with a depiction of a young man cloaked in a cape. The fragment, according to the depiction, belongs to pottery with similar scenes; from these, the author adduces two analogies in the form of two Proto-Apulian *pelike* from Apulia (Pisticci), dated from 380 to 370 BC. Chronologically, the next find is a piece of Hellenistic wall from the 3rd–2nd c. BC. Of special importance are the finds of Hellenistic period coins, recovered during archaeological excavations at the Cathedral. Beside the fact that coins of the 4th c. BC are present, there are also coins of Apollonia, Dyrrachium and Epirus (3rd c. BC), also Phillip V (220–178) and Illyrian rulers Gentius (197–168) and Ballaios (167–135) of the 2nd. Ceramic finds of the early 4th c. BC – together with coins – witness the communicability and trading activities of the prehistoric settlement in the area of Dubrovnik, and the existence of the settlement harbour on the Adriatic naval trail.

Rukopis primljen: 2.XII.2009
Rukopis prihvaćen: 6.XII.2009.